

DURUŞMADA SANIĞIN ÖNCEKİ İFADELERİNİN OKUNMASI **-CMUK m.247 Üzerine Bir İnceleme-**

Yrd. Doç. Dr. Cumhuri ŞAHİN*

I. GİRİŞ

Sanık kendisine isnat edilen suçla ilişkin hususlarda susma hakkına sahiptir (CMUK m.135). Bununla birlikte, duruşma sırasında susma hakkını (tamamen veya kısmen) kullansa bile, sanığın muhakemenin daha önceki aşamalarında verdiği ifadeler (yaptığı açıklamalar) belli şartlar altında duruşmaya dahil edilebilmektedirler. Önceki ifadesinin okunması, sanığın duruşmada inkârda bulunması ya da konuşmayı tercih etmesi halinde de söz konusu olabilmektedir.

Sanığın açıklamalarının duruşmada okunabilmesi, önceki ifade tutanağının ancak “hakim” tarafından tanzim kılınmış olması halinde mümkündür. Bu durumda okunma, sanığın ikrarına delil olmak amacıyla mümkün olabilmektedir (CMUK m.247/1). Başka bir deyişle, sanık duruşmada susma hakkını kullansa dahi, esasa ilişkin olarak daha önce hakim huzurunda yaptığı her türlü açıklama, daha sonra duruşmada okunabilmektedir.

Duruşmada susma hakkını kullanmak yerine ifade vermeyi tercih etmesi halinde de, bu ifade ister ikrar isterse önceki ifadenin geri alınması biçiminde olsun, sanığın hakim huzurunda verilmiş önceki ifadesi duruşmada okunabilmektedir. Gerçekten, sanığın önceki ifadesi ile duruşmadaki ifadesi arasında bir çelişki olması ve bu çelişkinin duruşmayı kesmeksizin belirlenememesi veya ortadan kaldırılamaması durumunda önceki ifadesi duruşmada okunabilmektedir (CMUK m.247/2)⁵⁰

Böylece 247. Maddeye göre, daha önce hakim huzurunda ifade vermiş olan sanığın önceki ifadesinin okunabileceği haller çeşitli şekillerde söz konusu

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

⁵⁰ Ayrıca, duruşmada susma hakkını kullanan sanığın sorguyla bağlantısız olarak yaptığı, örneğin sözlü olarak verdiği ifadeyi tamamlayıcı nitelikteki yazılı açıklamalar ya da suçunu itirafı içeren sanığa ait bir mektup da okunabilir (Ranft, Otfried Strafprozessrecht, Systematische Lehrdarstellung für Studium und Praxis, 2. neubearbeitete Auflage, Stuttgart ua. 1995, § 62 Rn 1683; Löwe-Rosenberg, Die Strafprozessordnung und das Gerichtverfassungsgesetz, Grosskommentar, 24. neubearbeitete Auflage, herausgegeben von Peter Riess, Berlin ua. 1987, § 254 Rn 3).

olabilmektedir⁵¹. Birinci fıkrada öngörülen okunma hali bakımından üç ihtimal düşünülebilir: İlk olarak sanık duruşmada susma hakkını kullanmaktadır. İkinci olarak, sanık duruşmada da ikrarda bulunmaktadır. Bu durumda önceki ifadenin okunması, tekraren yapılan bir ikrarın inandırıcılığını belirlemede etkili olabilecektir⁵². Son olarak, sanığın duruşmada suçunu inkâr etmesi halinde de daha önce hakim huzurunda verdiği ifadenin tutanağı okunabilir⁵³. İkinci fıkra uyarınca okunma ise, sanığın duruşmada ifade verdiği her durumda mümkündür. Başka bir deyişle, sanık duruşmada ister daha önceki ifadesini inkar etsin, isterse önceki ifadesinden kısmen de olsa farklı bir ikrarda bulunsun, önceki ifadesi ile şimdiki arasında bir çelişki ortaya çıkmış demektir ve bunun tespiti veya giderilmesi için önceki ifadesinin okunması söz konusu olur⁵⁴.

II. OKUNMANIN ŞARTI OLARAK HAKİM TARAFINDAN DÜZENLENMİŞ BİR TUTANAĞIN VARLIĞI

Sanığın önceki açıklamalarının duruşmada okunabilmesi için, hakim tarafından usulüne uygun bir şekilde düzenlenmiş bir tutanağın bulunması gerekmektedir. Bunun için de gerçek anlamda bir “sorgu” yapılmış olmalıdır. Başka bir deyişle, hakimın sanığı bizzat sorgulamış olması gerekir⁵⁵. Bu

⁵¹ Ancak bu durumda okunma suretiyle okunan belgenin doğruluğu ispatlanmış olmamakta, sadece, önceki ifade yargılamaya dahil edilmekte ve serbest delil değerlendirmesinin konusu yapılmaktadır (Roxin, Claus, Strafverfahrensrecht, 24. Auflage, München 1995, § 44 Rn 12).

⁵² Grünwald, Gerald, Das Beweisrecht der Strafprozessordnung, Baden-Baden 1993, s.132.

⁵³ Bu durumda 247. maddenin 1. fıkrası ile 2. fıkrasının uygulanma alanları kesişmektedir. Böyle bir ihtimalde sanığın önceki ve sonraki ifadeleri arasında çelişki bulunduğundan, önceki ifadesi ikrarına delil olmak üzere 1. fıkra uyarınca okunabilirse de, bunun gereksiz olduğu, sadece 2. fıkra uyarınca hatırlatma amacıyla okunmasının yeterli olacağı belirtilmektedir (Kleinknecht/Meyer-Gossner, Strafprozessordnung, Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und ergaenzende Bestimmungen, Kurzkommentar, 40. neubearbeitete Auflage, München 1991, § 254 Rn 2).

⁵⁴ Önceki ifadenin okunmasının şartı olarak öngörölmüş bulunan, çelişkinin giderilmesinin “duruşmayı kesmeksizin başka suretle” mümkün olmaması şeklindeki kısıtlama pratik bir anlam taşımamaktadır. Zira ifadeler arasında bir çelişkinin duruşmada ortaya çıkması halinde, duruşmayı kesmeksizin bu çelişkinin giderilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Bu kısıtlama, önceki ifadeyi almış bulunan kişinin tanık olarak dinlenmesinin tutanağın okunmasına göre üstünlüğü bulunduğu varsayımıyla fıkra da yer almış olabilirse de, böyle bir varsayımın kabulü halinde, aynı kısıtlamaya birinci fıkrada neden yer verilmediği sorusu cevapsız kalmaktadır (Bkz. Grünwald, s.132 vd.).

⁵⁵ Eisenberg, Ulrich, Persönliche Beweismittel in der StPO, Eine kommentierende Erläuterung der Vorschriften zum Beschuldigten, Zeugen und

nedenle, örneğin, polis tarafından elde edilmiş bir ikrarı içeren tutanağın hakim tarafından elde edilmiş bir ikrarı içeren tutanağın hakim tarafından sanığa okunması ve sanığın oradaki ifadesini tekrarladığını belirterek bir tutanak tanzim edilmiş olması yeterli değildir. Zira bu, “hakim tarafından tanzim kılınan tutanak” anlamına gelmez⁵⁶.

Ayrıca, ifadesi alınan kişinin “sanık” sıfatıyla sorgulanmış olması gerekir⁵⁷. Hakim tarafından önce tanık olarak dinlenmiş olup, daha sonra sanık olduğu anlaşılan kişilerden “tanık” sıfatıyla alınmış ifadelerin de okunabileceği görüşü⁵⁸ yerinde değildir. Zira tanık olarak dinlenen kişiye sanığın sahip bulunduğu haklarının bildirilmesi (CMUK m.135) söz konusu olmamaktadır⁵⁹.

Hakim huzurunda yapılmış ikrarın muhakemenin hangi aşamasında yapılmış olduğunun bir önemi yoktur. Görülmekte olan davanın aydınlatılmasında katkısı olmak kaydıyla, ceza muhakemesi veya bir başka (medeni, idari) muhakeme çerçevesinde ya da yabancı bir ülkede hakim huzurunda yapılmış ikrara ilişkin tutanaklar dahi okunabilir⁶⁰.

III. CMUK m.135 KARŞISINDA 247/1. MADDENİN DURUMU

CMUK'nun 247/1. maddesinin karşıtı kavramından çıkan sonuç, hakim dışındaki sujelerin aldığı ifadelere dair tutanakların, sanığın ikrarına delil olmak üzere okunamayacağıdır. Böylece, örneğin savcı veya kolluk tarafından tanzim kılınan ifade tutanağı, belge delili olarak sanığın ikrarını ortaya koymak amacıyla okunamayacak⁶¹ ve değerlendirilemeyecektir⁶². Hatta böyle bir

Sachverstaendigen, München 1993, Rn 357.

⁵⁶ Ranft, § 62 Rn 1683.

⁵⁷ Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung und zum Gerichtsverfassungsgesetz mit Einführungsgesetz, herausgegeben von Gerd Pfeiffer, 3. neubearbeitete Auflage, München 1993, § 254 Rn 3.

⁵⁸ KMR Kommentar zur Strafprozessordnung, 4. Ergänzende Lieferung, Stand: August 1988, Neuwied ua. , § 254, Rn 4; Alternativkommentar zur Strafprozessordnung, Band 2, Teilband 2, §§ 213-275, Neuwied ua. 1993, § 254 Rn 4; Kleinecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 4.

⁵⁹ Ranft, § 62 Rn 1683; Karlsruher Kommentar, § 254 Rn 3.

⁶⁰ Kleinknecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 4; Karlsruher Kommentar, § 254 Rn 3, 4.

⁶¹ Bazı yazarlar, CMUK m.247'nin okunmasını kabul etmediği bu tutanakların 242. Maddeye göre okunabileceğini belirtmektedirler (Kantar, Baha, Ceza Muhakemeleri Usulüm, Birinci Kitap, Umumi Hükümler, 4. Bası, Ankara 1957, s.269).

⁶² Y.CGK, 10.12.1990, E.1990/257, K.1990/335 (İçel, Kayıhan/Yenisey, Feridun, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, 4. Bası, İstanbul 1994, s.1123).

tutanağın okunması talebinin mahkemece reddi gerekmektedir (CMUK m.238/2 a)⁶³.

Kanun koyucunun, hakim sorgu tutanağı ile savcı ve kolluğun düzenlediği ifade tutanakları arasında böyle önemli bir ayırım yapmış olması, ifade verenin (sanığın) yaptığı açıklamaların ifade alanın kendi sözcükleri ile tutanağa geçiriyor olmasına dayandırılmaktadır⁶⁴. Buna göre, ancak hakim tarafından yapılan bir sorguda ifadenin içeriğine tam sadık kalınarak, açıklamalar doğru bir şekilde yansıtılarak bir tutanak tanzim edilmesi mümkündür. Ayrıca, hakim tarafından yapılan sorgu ile savcı veya kolluk tarafından yapılan sorgu arasındaki farkın nedeni, tutanaklardaki değil, bizatihi sorgulamalardaki kalite farkından kaynaklanmaktadır⁶⁵. Başka bir ifadeyle, okunma imkanının sadece hakimce düzenlenmiş tutanaklara tanınmış olması, diğer koşuşturma makamlarının düzenlediği tutanaklar güvenilirmediğinden değil, kanunun, hakim tarafından yapılan sorgulamada; özellikle hakların hatırlatılması suretiyle ifadenin iradiliğinin ve sorgulamada tarafsızlığın sağlandığı hususlarındaki varsayımına dayanmaktadır⁶⁶.

Bu ayırım mehzaz kanun açısından bir anlam ifade edebilirse de, CMUK açısından yerinde değildir. Zira Alman CMUK, ayrıca, hakim tarafından yapılan muhakeme işlemlerinin tutanağa geçirilmesini ayrıntılı bir biçimde ve sıkı şartlara bağlı olarak düzenlemiş ve böylece hakim tarafından düzenlenecek tutanakların güvenilirliğini önemli ölçüde sağlamaya çalışmış iken (StPO m.168 vd.), savcı ve kolluk tarafından sanığın ifadesinin alınması hususunda tutanak tanzimi ile ilgili herhangi bir hüküm içermemektedir (StPO m.136, m.163 a). Oysa CMUK'nun 135. maddesinde hakim, savcı ve kolluğun ifade alması ve sorgusu arasında herhangi bir ayırım yapılmadığı, sanığa haklarının bildirilmesi ve sorgulamanın yapılışı hususları aynı esaslara tabi kılındığı gibi, maddede ifade-sorgu tutanağı da ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu nedenle gerek hakim tarafından gerekse savcı veya kolluk tarafından alınan ifadelere dair tutanak sanık ve hazır bulunan müdafî tarafından okunup düzeltilebilecek ve ifadenin aslına (içeriğine) uygun hale getirilebilecektir.

Bu nedenlerle, 3842 sayılı kanunla 135.maddede yapılan değişiklikten sonra, hakim tarafından tanzim kılınan sanık sorgu tutanağı ile savcı veya kolluk tarafından düzenlenen tutanaklar arasındaki Alman hukuku açısından makul sayılabilecek bu ayırımın Türk hukuku açısından geçerli olmadığı kanısındayız⁶⁷.

⁶³ Roxin, § 43 Rn 13.

⁶⁴ Ranft, § 62 Rn 1686.

⁶⁵ KMR, § 254 Rn 1.

⁶⁶ Bkz. Grünwald, s.133.

⁶⁷ “Yargıtay”ın 3842 sayılı kanunla ifade alma veya sorguda müdafîin bulunabilmesinin mümkün hale getirilmesinden sonra, bu konuda nasıl bir karar

Ayrıca, hakimın savcıya veya kolluğa göre sanığın yaptığı açıklamaları tutanağa daha doğru bir biçimde yansıttığı görüşü de⁶⁸ tartışılabilir. Bu görüşe göre, bizzat kanunun (StPO m.251 ve m.254) yaptığı bu ayırımın gerekçesi, her şeyden önce, savcı ve kolluktan farklı olarak hakimın tarafsız olması, hakimın işlemlerinde (sorguda) sanığa haklarının öğretilmesi ve müdafinin hazır bulunabilmesidir. Ayrıca hakim, sadece delil toplayan değil, daha çok delilleri değerlendiren makamdır ve onun bu konumu, diğerleri karşısında hakimi daha güvenilir kılmaktadır⁶⁹. Oysa, tutanağın gerçeği yansıtmadaki güvenilirliği ile ilgili bir kriter sayılması gereken sorgu teknikleri açısından kolluğun eğitimi, tecrübesi ve ifade verene iletişim noktasındaki yakınlığı savcıdan da hakimden de daha fazladır⁷⁰. Ayrıca, hakimın tanıklığının savcı ve kolluğa göre daha güvenilir olduğu yönünde bir tecrübe kuralı da bulunmamaktadır⁷¹.

Kaldı ki bu ayırım, giderek yaygın bir biçimde kullanılmaya başlayan teknik cihazlarla yapılan sorgularda hiçbir anlam ifade etmemektedir. Nitekim Alman Yargıtayı da teyp kaydı ile yapılan bir polis sorgusunda, kasetin dinlenmesinin 247. madde ile çelişmeyeceğini, en azından bir kolluk ifade tutanağı gibi hatırlatma amacıyla kaydın değerlendirilebileceğini ve tanık sıfatıyla dinlenen görevlinin beyanının tamamlayıcısı olarak sanığın ikrarına delil olmak amacıyla “keşif” konusu olabileceğini kabul etmektedir⁷².

Aynı şekilde, örneğin kolluğun düzenlediği tutanağın duruşmada sanığın ikrarına⁷³ delil olmak üzere okunmasını yasaklayan kanun, aynı kolluk görevlisinin, sanığın ikrarı konusunda tanık sıfatıyla dinlenmesini ve böylece

vereceği merak konusudur” diyen Öztürk/Erdem/Özbek’in de aynı görüşte olduğu sonucuna varılabilir. Bkz. Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa R./Özbek, Veli Özer, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara 1999, s.452.

⁶⁸ BGHSt 21, 218 vd. (Zikreden: Eisenberg, Ulrich, Zur “besonderen Qualitaet” richterlicher Vernehmung im Ermittlungverfahren, NSTZ 1988, s.488); Löwe-Rosenberg, § 251 Rn 6.

⁶⁹ Bkz. Eisenberg, NSTZ 1988, s.488.

⁷⁰ Kühne, Hans-Heiner, Strafprozesslehre, 4. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Heidelberg 1993, § 21 Rn 161.2.

⁷¹ Eisenberg, NSTZ 1988, s.488.

⁷² Bkz. Hanack, Ernst-Walter, Protokollverlesungen und-Vorhalte als Vernehmungsbehelf, FS für Schmidt-Leichner, 1977, s.96 vd.; Grünwald, s.82; Löwe-Rosenberg, § 254 Rn 10; aksi görüşte Kleinknecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 1; KMR § 254 Rn 12.

⁷³ Kolluk ve savcıdaki ifadelerde sanığın suçu işlediğine ilişkin beyanını ikrar olarak kabul etmeyen görüşün (Malkoç, İsmail/Güler, Mahmut, Uygulamada Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Cilt 1, Ankara 1998, s.763) yerinde olmadığı hususunda bkz. Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Bası, İstanbul 1998, No.349 III, IV; Taner, Tahir, Ceza Muhakemeleri Usulü, 3. Basım, İstanbul 1955, s.221.

önceki ikrar hakkında delil ikamesi imkanını engellemektedir⁷⁴. Zira madde, sadece, sanığın önceki ifadesinin okunabilmesi sorunu ile ilgili olup, herhangi bir değerlendirme yasağı içermemektedir⁷⁵. Tanık olarak dinlenen görevli, önceki sorgudan hatırında kalanları bildirecek, hatırlamayacak olursa da hafızasını kuvvetlendirmek amacıyla ve sadece hatırlamasına yardımcı olabilecek ve böylece açıklamada bulunabileceği ölçüde tutanak okunabilecektir. Bu durumda ikrar, yani sanık beyanı delili söz konusu olmadığından, delil olarak değerlendirilecek olan, tanık sıfatıyla dinlenen görevlinin hatırlatmaya gerek olmaksızın ya da hatırlatma sonucunda verdiği ifadedir⁷⁶. Ancak bu durumda da, özellikle kollukta verilen ifadenin hukuka aykırı yollarla elde edildiğinin sanık tarafından ileri sürülmesi halinde, ifadeyi almış bulunan kolluk görevlisinin tanık sıfatıyla dinlenmeye zorlanamaması gündeme gelebilecektir. Zira bu durumdaki görevlinin tanıklıktan çekinme hakkı bulunmaktadır (CMUK m.50,51).

IV. İFADELER ARASINDA ÇELİŞKİ BULUNMASI HALİNDE TUTANAĞIN OKUNMASI

Sanığın duruşmada ifade vermesi halinde, duruşmadaki ifadesi ile önceki ifadesi arasında bir çelişki varsa, hakim huzurunda daha önce verdiği ifadeye dair tutanak okunabilir (CMUK m.247/2). Mahkeme bu durumda tutanağın okunmasıyla yetinebileceği gibi, olayın aydınlatılması bakımından gerekli görünüyorsa, önceki ifadeyi almış olan hakimi tanık olarak da dinleyebilir⁷⁷.

Sorun, savcı veya kolluk huzurunda konuşan sanığın duruşmada farklı bir ifade vermesi halinde de önceki ifade tutanağının okunup okunamayacağına ilişkindir. Baskın görüş, hakim dışındaki sujelerin düzenledikleri tutanakların sadece belge delili amacıyla (ikrara delil olmak üzere) okunmasının yasak olduğunu, bu nedenle uyarma (hatırlatma), çelişkiyi ortaya koyma ve giderme amacıyla okunabileceği yönündedir⁷⁸. Fakat bu durumda da delil olan, ancak, hatırlatma üzerine sanığın duruşmada yaptığı açıklamalardır⁷⁹. Şayet sanık daha

⁷⁴ Kunter/Yenisey, NO 349 IV; Taner, s.221; Y. CGK, 21.3.1977, E.1977/8, K.1977/110-132 (İçel/Yenisey, s.1121 vd.); Y. 6.CD., 4.4.1986, E. 1986/2132, K.1986/3643, YKD 1986/8, s.1224; Y.6. CD., 17.4.1986, E. 1986/2642, K: 1986/4241, YKD 1986/8, s.1225; aksi görüşte Grünwald, s.133. Yazar ayrıca bu kişilere hatırlatma amacıyla okunmanın da caiz olmadığı görüşündedir.

⁷⁵ Beulke, Werner, Strafprozessrecht, Heidelberg 1994, Rn 416; Alternativkommentar, § 254 Rn 14.

⁷⁶ Kunter/Yenisey, No.349 IV; Kleinknecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 8; Beulke, Rn 421; KMR, § 254 Rn 10.

⁷⁷ Kleinknecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 1.

⁷⁸ Bkz. Ranft, § 62 Rn 1687.

⁷⁹ Schmidt, Eberhard, Lehrkommentar zur Strafprozessordnung und zum Gerichtsverfassungsgesetz, Teil II, Erläuterungen, Göttingen 1957, § 253 Rn 9; §

önce tutanağa geçmiş olan ikrarını duruşmada tasdik etmesine rağmen o ifadesinden duruşmada kısmen farklı şeyler söylese bile, önceki ikrarı yargılama makamı tarafından değerlendirilebilir⁸⁰. Buna karşılık sanık önceki (savcı veya kolluk tarafından tanzim kılınan) tutanakta yazılı olanları söylemediğini duruşmada belirtiyorsa, artık bu tutanak değerlendirilemez⁸¹.

V. SONUÇ

Re'sen araştırma yükümlülüğü uyarınca mahkeme, gerçeğin ortaya çıkarılması açısından gerekli görünüyorsa, delil ikamesini önceki bir ikrarı da içine alacak şekilde genişletmek zorundadır. Bununla birlikte sanığın ikrarından dönmesi de mümkündür ve bir kez ikrarda bulunduğu için onu adeta bu ikrarıyla bağlı tutmak savunma hakkıyla bağdaşmaz. Sanığın ikrarından dönmüş olması elbette serbest delil değerlendirmesi çerçevesinde nazara alınabilir. Fakat sanık savunmasını dilediği şekilde yapabileceğine göre, daha önceki ikrarı ile adeta bağlı sayacak şekilde, önceki ifadesini, savunma hakkını duruşmada özellikle susarak kullanan sanığın karşısına çıkarmak, sanığı önceki ikrarına mahkûm ve böylece savunma hakkını ve bir savunma vasıtası olan sorguyu inkar etmek olur⁸².

Savunma hakkının temeli olan susma hakkı, CMUK m.135 gereği kimliğe ilişkin hususlarda tanınmamak suretiyle sınırlandırılmış⁸³ ve sanığa sadece, duruşmada da geçerli olmak üzere (CMUK m.236/2), esasa ilişkin hususlarda susma hakkı tanınmıştır. Esasa ilişkin susma hakkı ise CMUK m.247/1 ile adeta etkisizleştirilmiş olmaktadır. Böylece sanık ya en başından beri susacak ve ancak bu şekilde susma hakkı bir anlam ifade edebilecek ya da daha önce bir kez ifade vermişse, artık duruşmada susma hakkını kullanması onun açısından bir sonuç doğurmayacak demektir. Zira bu ifade; hakim huzurunda verilmişse tutanak okunarak, ifade almaya yetkili diğer suçlular (savcı veya kolluk) huzurunda verilmişse onların tanık olarak dinlenmesi suretiyle duruşmaya dahil edilebilecektir. Böylece sanığa, muhakemenin seyrine ve delil durumuna göre savunmasını “serbestçe” belirleyebilme şansı tanınmaktadır.

254 Rn 10; Krause, Friedrich-Wilhelm, Zum Urkundenbeweis im Strafprozess, Hamburg 1966, s.188 vd.

⁸⁰ Ranft, § 62 Rn 1687.

⁸¹ Belge delilinin sadece m.247/1 ile sınırlı olmadığını, 247. maddenin her iki fıkrasında da belge delilinin söz konusu edildiğini savunan görüşe göre ise, hangi fıkraya göre olursa olsun, okunan önceki ifade duruşmaya dahil edilmiş ve böylece ifade tutanağı belge delili olarak değerlendirilebilir hale gelmiş bulunmaktadır (Roxin, § 44 Rn 12; Kleinknecht/Meyer-Gossner, § 254 Rn 1; Löwe-Rosenberg, § 254 Rn 2).

⁸² Kunter/Yenisey, No 250 III; No 349 IV.

⁸³ “Sanık hiçbir soruya cevap vermeye mecbur tutulmamalıdır. Müdafası için kimliğini de gizleyebilmelidir”. Kunter/Yenisey, No 250 V.

Bir kamu görevi ifa eden ⁸⁴ ve birçok yükümlülüğü bulunan tanık ilk defa duruşmada çekinme hakkını kullanınca önceki ifadesi okunamazken (CMUK m.245), savunma hakkı ile donatılmış olan sanığa bu imkan tanınmamakta ve sanık adeta kendini suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanmaktadır. Böylece sanığın susmak veya ifade vermek konusundaki seçme özgürlüğü, onun bir kez ifade vermiş olması halinde ortadan kalkmış olmaktadır⁸⁵.

3842 sayılı kanunla CMUK'nun 135. maddesinde yapılan değişiklik üzerine, sanığın hakim tarafından sorgulanması ile savcı veya kolluk tarafından ifadesinin alınması aynı esaslara bağlandığına göre, hakim sorgusunun diğerleri karşısında daha teminatlı ve güvenilir olduğu da söylenemez. Bu nedenle, hakim tarafından alınan ifadeye savcı veya kolluk tarafından alınan ifadeler karşısında üstünlük tanıyan CMUK m.247/1'deki düzenlemenin, CMUK'nun 135.maddesinin yeni şekliyle birlikte zımnen yürürlükten kalkmış olabileceği ihtimali de dahil olmak üzere, yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir⁸⁶.

⁸⁴ Öztürk/Erdem/Özbek, s.445.

⁸⁵ Grünwald, s.133; Beulke, Rn 416.

⁸⁶ Bazı yazarlar da, CMUK m.247/1'de yer alan düzenlemenin tartışmaya açılması gerektiğini söylemek suretiyle benzer bir görüşü ifade etmektedirler. Bkz. Öztürk/Erdem/Özbek, s.452.